

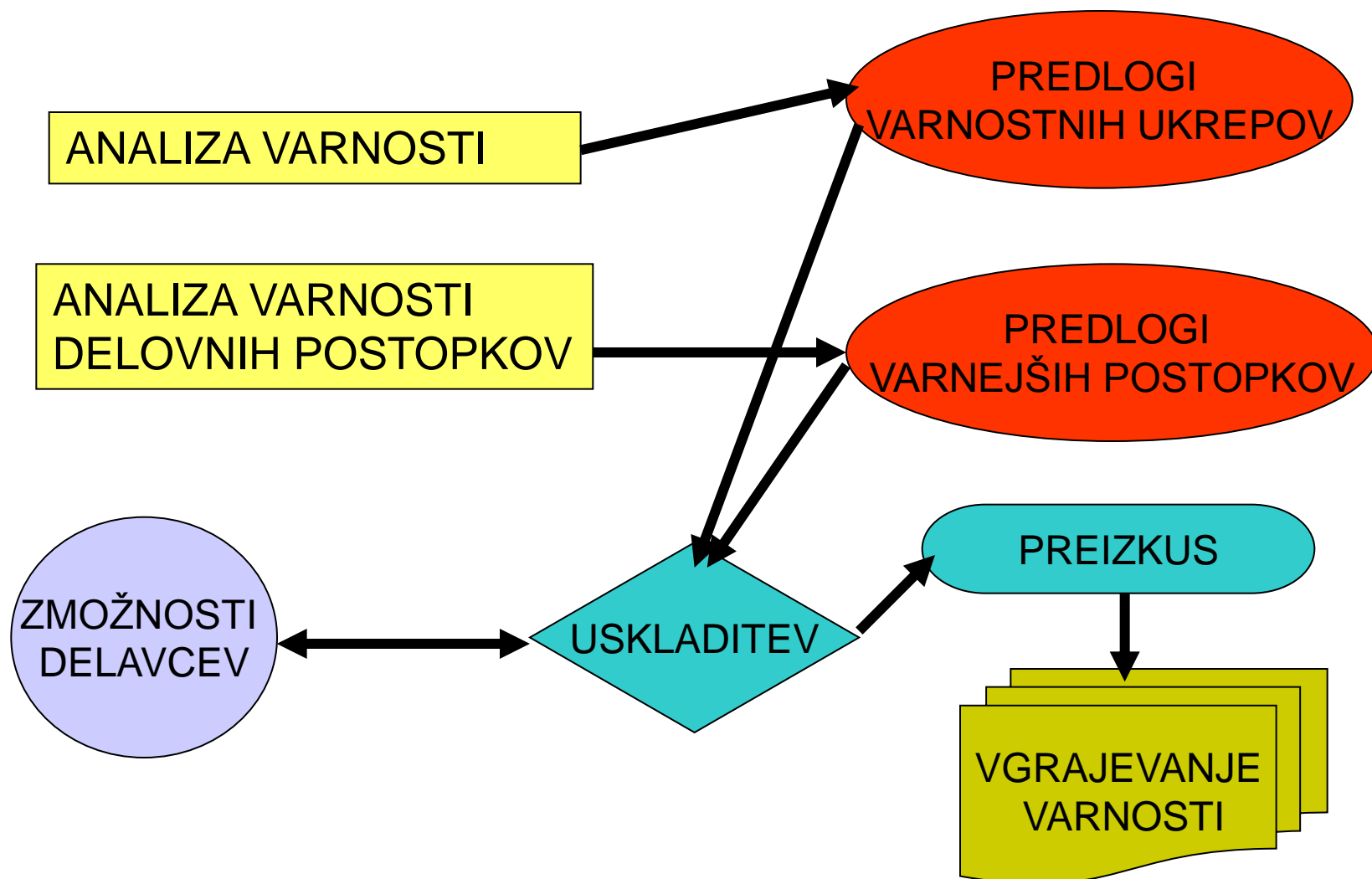
Osnove varstva pri delu in požarne varnosti

Varnost in merila varnosti

Nosilci nalog varnosti in zdravja

- Odgovorna oseba za zdravo in varno delo:
DIREKTOR (predsednik uprave)
- Nosilci strokovnih opravil v zvezi z varnostjo in zdravjem: **pooblaščen delavec** – varnostni inženir oziroma delavec z opravljenim strokovnim izpitom.
- Uporaba načel varnega in neškodljivega dela:
vsi delavci.

Kako doseči varnejši način dela

Ključni elementi analize varnosti

- Varnost je abstrakten pojem, ki ga ni mogoče direktno izmeriti.
- Merila – kazalniki – indikatorji.
- Analiza mora vsebovati postopke za zmanjševanje ali odpravljanje nevarnosti

Varnost - tveganje

- Varnost je obratno sorazmerna tveganju.
- Manjše je tveganje večja je varnost.
- Zato lahko govorimo o oceni tveganja ali oceni varnosti.

Tveganja se izraža :

- z dolgoročnimi učinki na zdravstveno stanje zaradi enkratne izpostavljenosti, ki takoj po izpostavljenosti ne povzroča resnih težav,
- z učinki na zdravje zaradi stalne izpostavljenosti škodljivostim po dolgem obdobju,
- z učinki na zdravje zaradi akutne ali kronične izpostavljenosti kemikalijam v različnih snoveh iz okolja (okužena pitna voda, okuženo okolje, okužena hrana in druge snovi).

Pogled na tveganje

- tveganje posameznika
- tveganje skupine
- tveganje za spremenljivo populacijo

Posledice nezgodnih dogodkov

- ekonomske izgube,
- človeške izgube,
- škoda v okolju.

Merila

- Tveganje je produkt obsežnosti škode in pogostnosti škodljivega dogodka.
- Obseg škode običajno merimo z ekonomskim merilom, v izbrani valuti izražena možna ali že nastala škoda.
- Pogostnost merimo z verjetnostjo nastanka škodljivega dogodka

Monetarno merilo

- Najpogosteje ga uporabljajo zavarovalnice.
- “Cost – benefit” analiza, ki primerja dobiček z vloženi sredstvi pri nekem ukrepu.
- Economic Index – ekonomski indeks meri ekonomske izgube ob nezgodi

Pogostnost

- Delo je običajno ponavljanje enega ali več elementov nekega postopka, ki ima lahko ugodne izide – opravljeno delo, ali neugodni izid (nezgoda, zaustavitev, poškodba stroja, slab izdelek itd.)
- Pogostnost nekega izida je razmerje med številom izidov in številom vseh poskusov.

Še o pogostnosti

- Težko je meriti pogostnost izida glede na število poskusov.
- Zato pogosteje merimo število izidov na število opravljenih ur, na leto, na proizvodnjo uro, na število zaposlenih, na število prebivalcev.

Mera tveganja

- enostavna mera tveganja – vsebuje eno samo informacijo
- sestavljena mera tveganja – vsebuje veliko informacij o porazdelitvi tveganja

Vrste mer tveganja

- **indeksi tveganja**
- individualne mere tveganja
- družbene mere tveganja

Indeksi tveganja

- Indeks tveganja je posamezna vrednost ali tabela števil
- Indeks je v odvisni povezavi (korelaciji) z velikostjo tveganja

LOČIMO:

- Indekse z merskimi enotami – fizikalne količine
- Indekse brez enot – razmerje med različnimi tveganji

Slabosti indeksov

1. ni absolutnega kriterija za sprejemanje ali zavračanje tveganja
2. indeksom manjka sklepanje in ne povezujejo istih informacij tako kot individualne ali družbene mere tveganja.

Delež smrtnih nezgod

- Tveganje za zaposlene merimo z **deležem smrtnih nezgod** (Fatal Accident Rate) – **FAR**.
- To je število smrtnih nezgod na 100 milijonov delovnih ur (kar približno pomeni 1000 delovnih dob).

Primer (Velika Britanija)

- za zaposlene v kemijski industriji je indeks FAR = 4
- Ostale nezgode 20 delavcev
- Bolezni 370 delavcev
- Posledice kajenja 40 delavcev

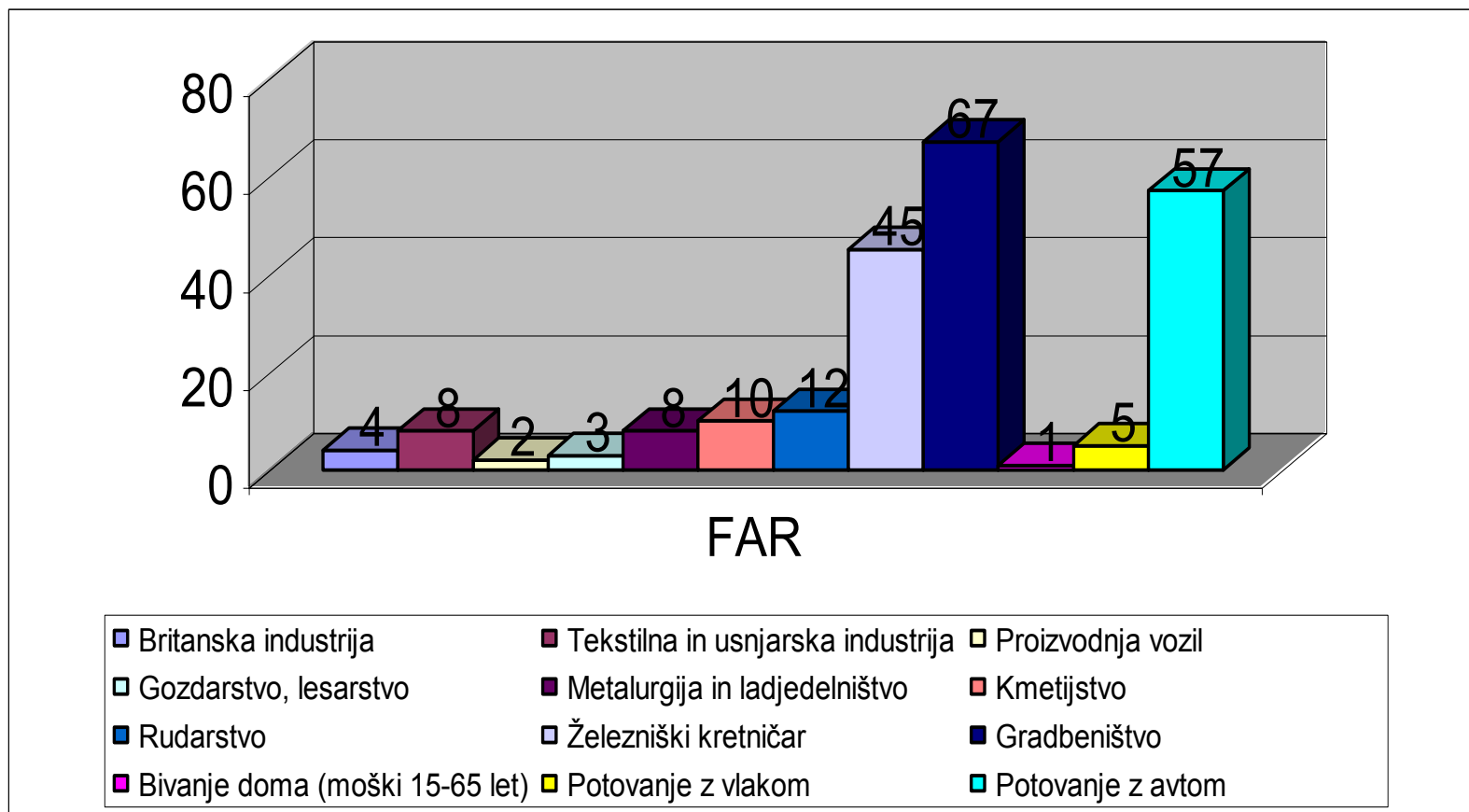
FAR po vzroku

- običajno delovno tveganja
- (padci, zdrsi, itd)
- FAR = 2
- tveganje zaradi kemičnih vplivov
- (ogenj, izpust strupov ali razlitje korozivnih snovi)
- FAR = 2
- Pet tipičnih kemijskih nevarnosti
- FAR = 0.4 za vsako.

Primerjava FAR in stopnje nevarnosti

- FAR = 0.4
- Vsak nezgodni dogodek → smrtna žrtev
- 0.4 s.ž. v 10^8 del.urah = 1 s.ž. v 2.5×10^8 d.urah
- Izmenjsko delo: 30 000 let
- = 3×10^{-5} nezgodnih dogodkov na leto.
- Delo v eni izmeni: 120 000 let
- = 8×10^{-6} nezgodnih dogodkov na leto.

- 10 nezgodnih dogodkov → 1 smrtna žrtev
- Verjetnost nezgode v enem letu je: 3×10^{-4}

Delež smrtnih nezgod v Veliki Britaniji

Pogostnost smrtnih poškodb v VB

Dejavnost	Smrtnih poškodb / 100 milijonov ur dela
Tekstilna in obutvena ind.	0,15
Proizvodnja vozil	1,3
Kemična industrija	3,5
Povprečje industrije v Vel. Brit	4
Jeklarstvo	8
Poljedelstvo	10
Ribištvo	35
Premogovništvo	40
Kretničarji v žel. prom.	45
Gradbeništvo	67
Posadke letal	250
Poklicni boks	7000
Jockey-i	50000

Pogostnost smrtnih poškodb v VB

Dejavnost	Smrtnih poškodb / 100 milijonov ur
Domača dela in gospodinjstvo	3
Vožnja z avtobusom	3
Vožnja z vlakom	5
Vožnja z osebnim avtom	57
Vožnja s kolesom	96
Vožnja z letalom	240
Vožnja z mopedom	260
Vožnja s scooterjem	310
Vožnja z motornim kolesom	660
Vožnja s kanujem	1000
Gorsko plezanje	4000

Relativnost rezultatov

- Kaj je nevarnejše, vožnja z avtomobilom ali letalom?
- Če gledamo čas ko smo na vožnji v letalu ali v avtomobilu, bi bila vožnja z letalom nevarnejša.
- Če gledamo po prevoženem kilometru, letalo napravi približno 10-krat več km v eni uri.

Uporaba podatkov

- Pri uporabi podatkov je potrebna previdnost in smiselne primerjave.
- Primerjali smo pogostnost dogodkov, ker je bila posledica povsod enaka.
- **Ne moremo primerjati pogostnosti dogodkov z različnimi posledicami!**

Individualni indeks nevarnosti

- Individualni indeks nevarnosti - IHI (Individual Hazard Index) je FAR za posamezno nevarnost pomnožen s časom izpostavljenosti, ki je definirana kot dejanski čas izpostavljenosti tej nevarnosti.
- $IHI = FAR \times \text{čas izpostavljenosti}$
- IHI ocenjuje maksimalno tveganje.
- To pomeni da je to maksimalna vrednost indeksa FAR za osebo, ki je izpostavljena škodljivim učinkom v območju delovanja teh snovi ko se giblje v tem območju (npr. na zaščiteni poti ali zunaj stanovanjskega območja).

Povprečna mera smrtnosti

- *Povprečna mera smrtnosti ROD - (Average Rate of Death) je definirani kot srednja vrednost (povprečna vrednost) števila smrtnih nezgod, ki jih lahko pričakujemo na enoto časa ob vseh mogočih nezgodnih dogodkih (incidentih).*
- Število je znano tudi kot število smrtnih nezgod. Povprečna mera smrtnosti je posamezno število, ki je srednja vrednost mere družbenega tveganja.

ROD

ROD meri družbeno tveganje in ni ustrezna za mero posameznika na posameznem delu.

$$ROD = \sum_{i=1}^n f_i N_i$$

f_i – frekvenca dogodka z izidom i -te vrste,
 N_i – število smrtnih žrtev pri izidu i -te vrste in
 n – število izidov.

Pomembno!

- ROD meri družbeno tveganje in ni ustrezna za mero posameznika na posameznem delu.

Ekvivalent indeks družbenega stroška - ESC (Equivalent Social Cost Indeks)

- Modifikacija povprečne mere smrtnosti, ki upošteva družbeno nenaklonjenost dogodkom z dolgotrajnimi posledicami.
- Število smrtnih žrtev je potencirano s potenco p , ki pomeni faktor nenaklonjenosti tveganju

ESC

$$ESC = \sum_{i=1}^n f_i (N_i)^p$$

- Ekvivalent indeks družbenega stroška - ESC (Equivalent Social Cost Indeks) je modifikacija povprečne mere smrtnosti, ki upošteva družbeno nenaklonjenost dogodkom z dolgotrajnimi posledicami.
- To pomeni, da je obtežen ali ponderirana ROD.
- Število smrtnih žrtev je potencirano s potenco p , ki pomeni faktor nenaklonjenosti tveganju in je z nekim predpisom države določen.
- (primer: jedrske elektrarne imajo $p = 1.2$, Nizozemska vlada je za kemično industrijo prepisala $p = 2$)

Primer računanja

(Ugotovljena je ena smrtna žrtev na 10 let.

$$\text{ROD} = 0.1 \text{ smrti/leto}$$

Če je to kemijska industrija, je $p=2$

$$\text{ESC} = 0.1$$

V primeru, ko gre samo za eno smrtno žrtev na neko obdobje, se indeksa ne razlikujeta.

Primer računanja ESC

(Ugotovljeno je 100 smrtnih žrtev enkrat v 1000 letih

$$\text{ROD} = 0.1 \text{ smrti/leto}$$

Če je to kemijska industrija, je $p=2$

$$\text{ESC} = 10$$

V primeru, ko gre samo za več smrtnih žrtev na neko obdobje, se indeksa razlikujeta. Indeks ESC raste hitreje kot indeks ROD

Indeks ekonomskih izgub

- Indeks ekonomskih izgub je mera za ekonomske izgube ob smrtnih žrtvah.
- Ocena ekonomske izgube pomnožena z deležem smrtnih nezgod.

Pretakanje klora - primer

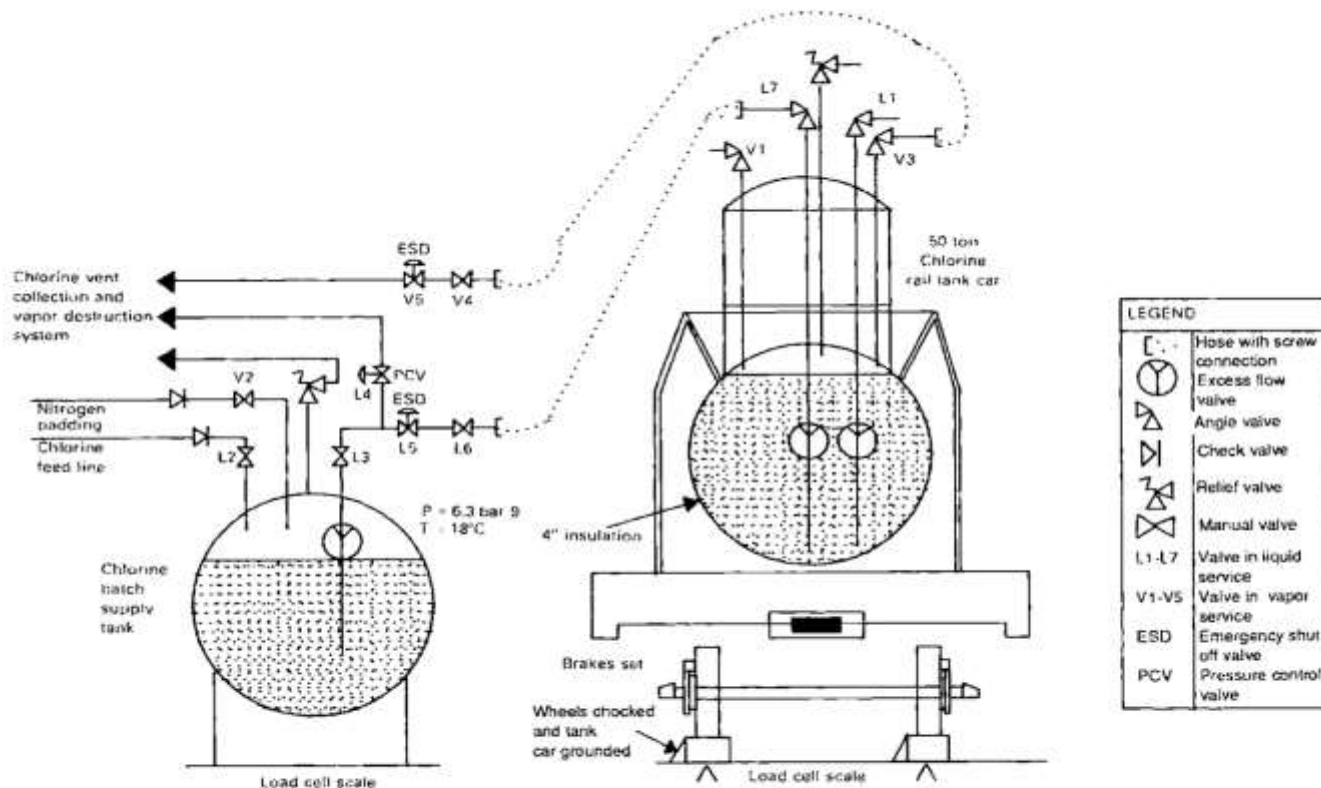

FIGURE B.2. Diagram of liquid chlorine rail tank car loading installation.

Primeri nevarnosti

Dogodek 1.

Manjši izpust tekočine (izpust skozi odprtino, ki ustreza 1/2" ali 12.7 mm)

Izpostavljenost traja 10 minut (ocena)

Razlogi za dogodek:

Izpust pri ventilu (7 ventilov s pripadajočimi prirobnicami L1 – L7)

Izpust na gumijasti cevi

Izpust zaradi napake na cevi za povezavo

Dogodek 2.

Manjši izpust pare - plina (izpust skozi odprtino, ki ustreza 1/2" ali 12.7 mm)

Izpostavljenost traja 10 minut (ocena)

Razlogi za dogodek:

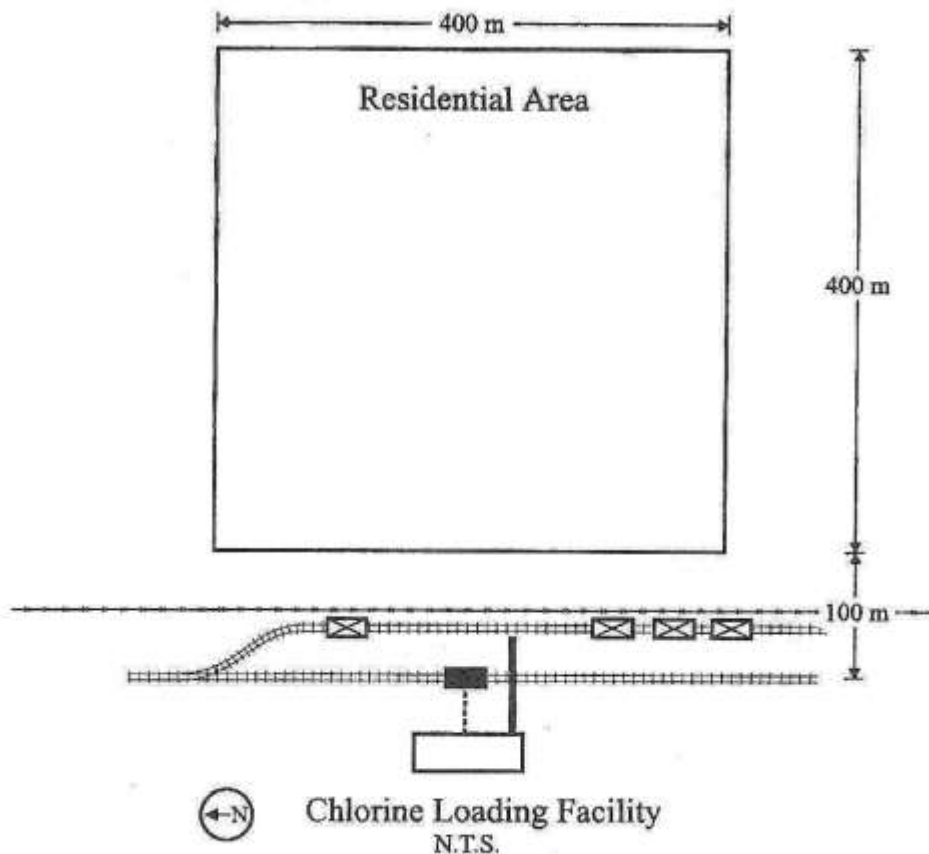
Izpust pri ventilu (5 ventilov s pripadajočimi prirobnicami V1 – V5)

Izpust na gumijasti cevi

Izpust zaradi napake na cevi za povezavo

Izpust skozi varnostni ventil

Območje pretakanja

- Ker je v bližini prostora za pretakanje območje s stanovanjskimi objekti, obstaja realna ogroženost tega območja.
- 400 prebivalcev

Hitrost iztekanja

nezgoda	opis	Hitrost iztekanja (kg/s)
1	Izliv tekočine	3.0
2	Izliv pare	0.29

Pogostnost odpovedi

Izliv pri ventilu	1×10^{-5}
Izliv iz gumijaste cevi	5×10^{-4}
Udarec na cev	1×10^{-5}
Izliv skozi varnostni ventil ob normalnem delovanju	1×10^{-4}

Pogostnost zaradi smeri in oddaljenosti

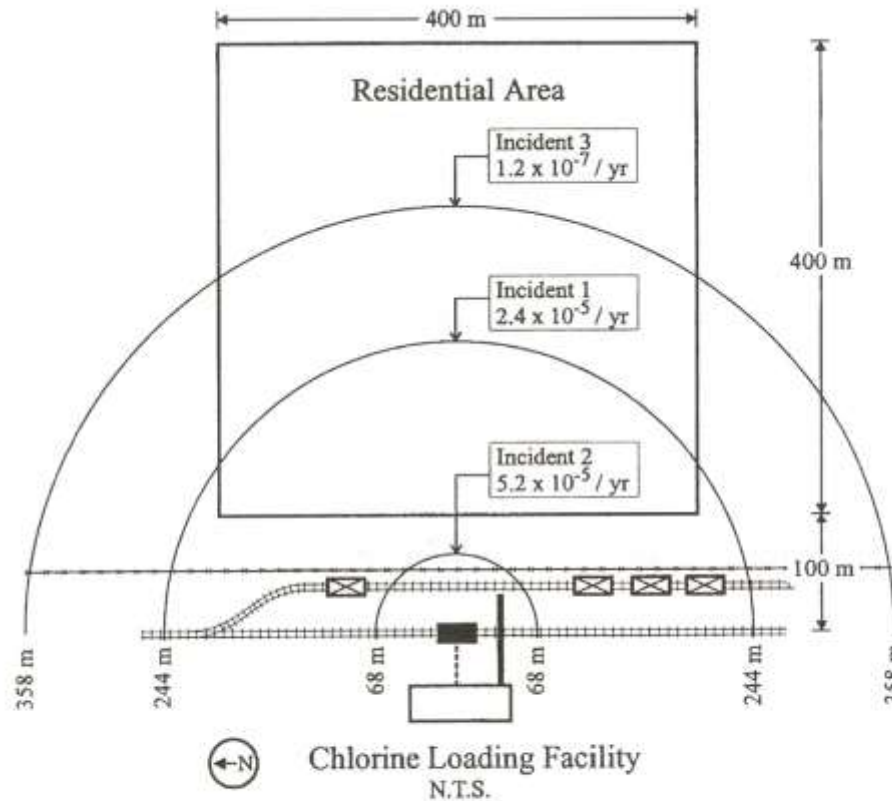

FIGURE 8.6. Individual risk contours around chlorine loading facility.

Izračun ROD

i	f	N_i
1	73×10^{-5}	6
2	73×10^{-5}	17
3	73×10^{-5}	6
4	38×10^{-7}	21
5	38×10^{-7}	39
6	38×10^{-7}	21

$$ROD = \sum_{i=1}^6 f_i N_i = 2.1 \times 10^{-3}$$

Izračun ESC

$$ESC = \sum_{i=1}^6 f_i (N_i)^{1.2} = 3.5 \times 10^{-3}$$

$$ESC = \sum_{i=1}^6 f_i (N_i)^2 = 2.7 \times 10^{-2}$$

Povprečje individualnega tveganja

$$IR_{AV} = \frac{ROD}{P_r} = \frac{2.1 \times 10^{-3}}{240} = 8.8 \times 10^{-6}$$

$$IR_{AV} = \frac{2.1 \times 10^{-3}}{400} = 5.2 \times 10^{-6}$$

FAR

$$FAR = IR_{AV} (1.4 \times 10^4) \text{ nezgod} / 10^8 \text{ ur izpostavljenosti} = (8.8 \times 10^{-6} \frac{1}{\text{leto}}) (1.4 \times 10^4) =$$

$$= 0.10 \text{ nezgod} / 10^8 \text{ ur izpostavljenosti}$$